

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

“บล็อกได้ทำหน้าที่เดียวกันกับแท่นพิมพ์เมื่อ 5 ทศวรรษก่อน มันจะปฏิวัติระบบสื่อสารมวลชนใหม่ทั้งหมด โดยจะย้ายหัวอำนาจจากมือของสื่อมวลชน บรรณาธิการ สำนักพิมพ์ ไปสู่มือของประชาชนทุกคนโดยเท่าเทียมกัน”

Rupert Murdoch

(Wired, กรกฎาคม 2006 อ้างถึงใน วุฒิชัย กฤษณะประกรกิจ, 2549)

ในยุคสังคมสารสนเทศ อินเทอร์เน็ต เป็นสื่อสารมวลชนที่เสริมสร้างให้เกิดความเท่าเทียมกันในกระบวนการสื่อสาร โดยผู้ใช้สามารถเป็นได้ทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสาร ก่อให้เกิดลักษณะการสื่อสารสองทางและมีปฏิสัมพันธ์ที่เอื้อให้พลเมือง สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูล แสดงความเห็นและถูกรับฟังได้อย่างเสรี (กาญจนา แก้วเทพ, 2541, อ้างถึงใน พรรษาสิริ กุหลาบ, 2550) ในขณะเดียวกันผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วโลก ก็กำลังนำพาโลกเข้าสู่ยุคใหม่ ซึ่งเป็นยุคที่ข้อมูลข่าวสารเป็นของประชาชนไม่ใช่เป็นของสื่อใดสื่อหนึ่ง (Time, 2006, อ้างถึงใน มนัสชล หิรัญรัตน์, 2548)

บล็อก (Blog) หรือ เว็บล็อก (Weblog) เป็นเทคโนโลยีการสื่อสารรูปแบบหนึ่งบนอินเทอร์เน็ตที่ผู้ใช้สามารถสร้างเนื้อหา บอกเล่าเรื่องราวต่างๆ หรือบันทึกบทความของตนเองลงบนเว็บไซต์ โดยเนื้อหาของบล็อกมีความหลากหลายและส่วนหนึ่งเป็นเนื้อหาที่มีความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้บล็อกยังเปิดโอกาสให้ผู้อ่านสามารถแสดงความคิดเห็น (comment) ต่อเรื่องที่ผู้เขียนบล็อกหรือ บล็อกเกอร์ (blogger) นำเสนอได้ (Wikipedia, 2550) ซึ่งเว็บไซต์ Technorati (www.technorati.com) รายงานว่า ในปัจจุบันมีจำนวนบล็อกทั่วโลกประมาณ มากกว่า 71 ล้านบล็อก สำหรับในประเทศไทย พบว่ามีบล็อกที่เป็นสมาชิกของเว็บไซต์ที่ให้บริการพื้นที่บล็อกโดย ไม่เสียค่าใช้จ่าย จำนวนไม่ต่ำกว่า 300,000 บล็อก (ฐานเศรษฐกิจ, 10-13 มิถุนายน 2550: 24,คมชัดลึก, 23 มีนาคม 2550)

บล็อกได้รับความนิยมจากผู้ใช้อินเทอร์เน็ตอย่างล้นหลามและกลายเป็นปรากฏการณ์ที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อวงการสื่อสารมวลชนโลก เนื่องจากบล็อกเป็นเครื่องมือที่เปิดให้ทุกคนมีสิทธิในการสร้างเนื้อหาที่ตนต้องการอย่างเท่าเทียมกัน โดยการถ่ายทอดสารสนเทศและการสื่อสารผ่านบล็อกนั้นได้ก่อให้เกิดการสนทนาและการแลกเปลี่ยนข้อมูลในไซเบอร์สเปซที่มีความคิดสร้างสรรค์และเป็นพื้นที่ให้พลเมืองได้บอกเล่าเรื่องราวที่ตนประสบพบเห็น หรือเรื่องราวในชุมชนของตนออกไปสู่มวลชนในรูปแบบของตนเอง รวมไปถึงการแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ได้อย่างเสรี ดังนั้น อำนาจ

ในการสื่อสารส่วนหนึ่งจึงถูกเปลี่ยนผ่านจากมือของผู้สื่อข่าวกระแสหลักและองค์กรข่าว มาที่พลเมืองผู้มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดลักษณะของวารสารศาสตร์รูปแบบใหม่ ที่เรียกว่า *วารสารศาสตร์ภาคพลเมือง (Citizen Journalism) หรือวารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Journalism)* คือ ลักษณะของวารสารศาสตร์ที่ประชาชนทั่วไปมีบทบาทในการรวบรวม รายงาน วิเคราะห์และกระจายข่าวสารและข้อมูล โดยมีเป้าหมาย คือ การเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นอิสระ เชื่อถือได้ ถูกต้อง และแพร่กระจายในวงกว้าง (Shayne Bowman และ Chris Willis, 2003:9)

Lasica (2002) นักวิชาการทางด้านนิเทศศาสตร์ กล่าวว่า ปรากฏการณ์บล็อกและการเคลื่อนไหวในระดับรากหญ้า ได้หวนเมลิตพันธุ์ของวารสารศาสตร์รูปแบบใหม่ซึ่งมีรากฐานอยู่บนวาทกรรมสาธารณะ การมีปฏิสัมพันธ์และชุมชนออนไลน์ วารสารศาสตร์มีอสมมาตรรูปแบบใหม่นี้อาศัยพลังขับเคลื่อนจากผู้ใช้อินเทอร์เน็ตนับล้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนรุ่นใหม่ ให้เล่นบทบาทของผู้สื่อข่าว นักเขียนบทความ นักวิเคราะห์และผู้จัดพิมพ์ ซึ่งสามารถอาศัยอินเทอร์เน็ตในการสร้างเครือข่ายแพร่ภาพกระจายเสียงของตนเอง

ดวงกมล โชตะนา (2549: 43-45) บรรณาธิการหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ กล่าวว่า เทคโนโลยีทำให้ผู้รับสารสามารถติดต่อสื่อสารกับผู้ผลิตสื่อได้โดยตรง สร้างพลังกดดันให้ผู้ผลิตสื่อผลิตเนื้อหาที่ผู้บริโภคต้องการ ในขณะที่เดียวกัน ผู้บริโภคก็ไม่ใช่เพียงผู้รับสารอีกต่อไป แต่สามารถเป็นผู้ส่งสารที่มีประสิทธิภาพเองได้ด้วยสื่อ ดังที่ สตีฟ เฮอร์แมนน์ บรรณาธิการบริหารของ 'บีบีซีนิวส์อินเตอร์แอคทีฟ' (BBC News Interactive) ได้เสนอมุมมองเกี่ยวกับความสำคัญของผู้บริโภคไว้ว่า

"บรรณาธิการข่าวและองค์กรด้านสื่อทั้งหลายต้องลบกำแพงที่เคยสร้างไว้ออกไปก่อน และสิ่งแรกที่ต้องทำคือการเปลี่ยนภูมิทัศน์ในความคิดเรื่อง 'นักข่าว' เสียใหม่ว่าทุกๆ คนสามารถเป็นผู้สื่อข่าวได้ และกองบรรณาธิการจะต้อง 'ฟังเสียงผู้บริโภคสื่อ' อย่างจริงจัง"

ในต่างประเทศ แนวคิดวารสารศาสตร์ภาคพลเมืองและบล็อกมีบทบาทอย่างยิ่งในการส่งเสริมสิทธิการสื่อสารของพลเมือง โดยให้ประชาชนเป็นผู้รายงานข่าว โดยมีเว็บไซต์ที่ทำหน้าที่สื่อพลเมือง (Citizen Media) มากมาย เช่น เว็บไซต์ OhmyNews (www.ohmynews.com) ที่มีสมาชิกผู้สื่อข่าวพลเมืองชาวเกาหลีใต้กว่า 40,000 คน ร่วมรายงานข่าวกับผู้สื่อข่าวมืออาชีพ (K.Min, Jean, 2006:17) หรือ เว็บไซต์ Indymedia (www.indymedia.com) ของ Independent Media Center (IMC) ที่เกิดจากการรวมตัวของนักข่าวอิสระที่ต้องการรายงานข่าวที่เจาะลึกกว่าสื่อกระแสหลักโดยเน้นที่ประเด็นสังคมและการเมืองทั่วโลก เป็นต้น

ในขณะที่เดียวกันองค์กรสื่อกระแสหลัก ก็ตื่นตัวเป็นอย่างยิ่งในความสามารถของบล็อกและแนวคิดในการเปิดให้พลเมืองเข้ามามีส่วนร่วมในห้องข่าว ซึ่งจะเข้ามาช่วยเสริมการทำงานข่าวของ

องค์กรให้ได้ประโยชน์สูงสุด องค์กรสื่อหลายองค์กรจึงได้เปิดให้บริการพื้นที่บล็อก เช่น หนังสือพิมพ์ The Guardian¹ และสถานีโทรทัศน์ BBC² ของอังกฤษ MSNBC.com³ และ CNN⁴ ของสหรัฐอเมริกา เป็นต้น (Koldzy, 2006:12-15) ซึ่งสำหรับในประเทศไทยนั้น แม้วัฒนธรรมบล็อกจะยังคงจัดอยู่ในยุคแรกของการพัฒนา แต่ก็มียุคสื่อที่เห็นประโยชน์ของบล็อก ในการเป็นสื่อที่ทรงประสิทธิภาพ คือ เครือผู้จัดการ ที่เปิดให้บริการบล็อก weblog.manager.co.th และ บริษัทเนชั่น มัลติมีเดีย กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) ผู้ให้บริการบล็อก 'โอเคเนชั่น' (Positioning, มิถุนายน 2550: 158)

จากอิทธิพลของบล็อกที่มีต่อวงการวารสารศาสตร์ดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงความสามารถของบล็อกในฐานะ 'สื่อ' ที่มีบทบาทต่อการสร้างวารสารศาสตร์ภาคพลเมืองซึ่งเปิดโอกาสให้พลเมืองได้ใช้สิทธิในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นประชาธิปไตย โดยผู้วิจัยได้เลือกบล็อก "โอเคเนชั่น" เป็นกรณีศึกษา เนื่องจากมีวัตถุประสงค์หลักตามแนวคิดวารสารศาสตร์ภาคพลเมืองอย่างชัดเจน

โอเคเนชั่น (<http://www.oknation.net>) เป็นเว็บไซต์ที่ให้บริการพื้นที่บล็อกโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ในเครือบริษัทเนชั่นมัลติมีเดีย กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) เปิดให้บริการอย่างเป็นทางการเมื่อเดือน มกราคม พ.ศ. 2550 โดยมีวัตถุประสงค์ในการเป็น "บล็อกแห่งศูนย์ข้อมูล สารและความรู้" (Positioning, กรกฎาคม 2550:89) ภายใต้แนวคิดวารสารศาสตร์ภาคพลเมือง (Citizen Journalism) ที่ผู้ใช้มีส่วนร่วมในการผลิตเนื้อหาในรูปแบบ "นักข่าวพลเมือง" (Citizen Journalist) หรือ 'นักข่าวอาสา' โดยมีคำขวัญประจำเว็บไซต์ว่า "ทุกคนเป็นนักข่าวได้" (Biz Week, 6-12 เมษายน 2550)

ชาติ วาระดี (คมชัดลึก, 2 กรกฎาคม 2550) บรรณาธิการบล็อกโอเคเนชั่น กล่าวว่า โอเคเนชั่นได้เปิดพื้นที่ให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นในแง่มุมต่างๆ ของสังคมได้อย่างอิสระ เป็นเวทีประชาธิปไตยที่มีการแสดงความคิดเห็นกันอย่างมีวุฒิภาวะ โดยที่จุดเด่นของโอเคเนชั่นนั้นอยู่ที่การรายงานสถานการณ์ข่าวของประชาชน ในรูปแบบของวารสารศาสตร์ภาคพลเมือง ซึ่งถือเป็นการนำเสนอข่าวจากพื้นที่จริงของภาคประชาชน

สุทธิชัย หยุ่น (อ้างถึงใน อรวรรณ บัณฑิตกุล, 2550:34-42) บรรณาธิการอำนวยการเครือเนชั่น มัลติมีเดีย กรุ๊ป คาดหวังเป็นอย่างมากว่า โอเคเนชั่นจะสามารถพัฒนาไปเป็นชุมชนชาวบล็อกที่ใหญ่และมีพลังที่สุดและยังเป็นวารสารศาสตร์ภาคพลเมือง ที่เปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถรายงานข่าวจากทุกพื้นที่ ได้อย่างรวดเร็วเพราะเมื่อมีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้น ผู้ที่อยู่ ณ จุดเกิดเหตุจะผันตัวเองไปเป็น 'ผู้สื่อข่าว

¹ เปิดให้บริการบล็อก <http://blogs.guardian.co.uk/index.html>

² เปิดให้บริการบล็อก <http://www.bbc.co.uk/blogs/>

³ เปิดให้บริการบล็อก <http://worldblog.msnbc.msn.com/>

⁴ เปิดให้บริการบล็อก <http://edition.cnn.com/exchange/blogs/>

พลเมือง' ได้ทันที ในขณะที่นักข่าวและบรรณาธิการจะลดบทบาทในการคัดเลือกข่าวเพื่อนำเสนอลงไป ซึ่งสื่อกระแสหลักจะต้องปรับตัวอย่างมากเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงในวงการสื่อสารมวลชนที่คำว่า 'วารสารศาสตร์' จะไม่จำกัดอยู่เฉพาะในวงอาชีพสื่อมวลชนเท่านั้น (สุทธิชัย หยุ่น, 2550: 90)

ไอเคนเซ็นบล็อกเติบโตอย่างรวดเร็ว กล่าวคือ ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2550 ไอเคนเซ็นมีจำนวนสมาชิกลงทะเบียนกว่า 22,000 ราย ซึ่งสมาชิกกว่าร้อยละ 90 เป็นประชาชนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วไปและร้อยละ 10 เป็นผู้สื่อข่าวอาชีพในเครือเนชั่น โดยมีเรื่องเขียนโดย บล็อกเกอร์เก็บไว้ในระบบบล็อก ประมาณ 133,000 เอนทรี⁵ ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วบล็อกเกอร์ จะเขียนเรื่องเข้ามาประมาณ 500 เอนทรีต่อวัน หรือทุก 2 นาทีต่อหนึ่งเอนทรี มีจำนวนเพจวิว (จำนวนหน้าที่เปิดอ่าน) 140,000 เพจวิว และจำนวนผู้เข้าอ่านเรื่องประมาณ 26,000 UIP⁶ ต่อวัน (ชาติ วาระดี, 2550, OKNation.net, 2550)

สมาชิกไอเคนเซ็นบล็อกที่เป็นประชาชนทั่วไปนั้นสามารถจัดการพื้นที่บนไซเบอร์สเปซและมีหน้าที่เป็นบรรณาธิการได้ด้วยตนเอง โดยพวกเขามีเสรีภาพในการเผยแพร่เนื้อหาและแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นต่างๆในสังคมอย่างรอบด้าน ภายใต้ข้อตกลงร่วมกันของชุมชน และเลือกใช้งานเทคโนโลยีในส่วนต่างๆของบล็อกได้ตามความถนัด สมาชิกบางส่วนจึงได้ใช้สิทธิการสื่อสารในฐานะนักข่าวพลเมืองหรือ 'นักข่าวอาสา' รายงานเหตุการณ์ต่างๆที่ตนได้พบเห็นหรือเรื่องราวในชุมชนของตนที่คิดว่ามีความสำคัญ และต้องการนำเสนอสู่มวลชน ตัวอย่างเช่น บล็อกเกอร์ 'Pen' (<http://www.oknation.net/blog/pen>) ที่พำนักอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ มักนำเสนอข้อความ ภาพถ่ายหรือคลิปวิดีโอ เพื่อรายงานเกี่ยวกับสภาวะอากาศทางภาคเหนือ หรือเหตุการณ์มลพิษทางอากาศในเชียงใหม่ที่เกิดขึ้นในช่วงเดือนมีนาคม 2550 ซึ่งเป็นข่าวที่สื่อกระแสหลักนั้นนำเสนอไม่ปะติดปะต่อกันเป็นต้น (พรราชสีมา ภูหลาบ, อ้างแล้ว)

ในขณะเดียวกัน ผู้สื่อข่าวอาชีพในเครือเนชั่นฯ หรือสมาชิกในกลุ่ม 'คนข่าวเนชั่น' ก็ได้ใช้บล็อกเป็นพื้นที่ในการนำเสนอสิ่งที่พวกเขาสนใจ และแสดงความคิดเห็นในฐานะบล็อกเกอร์เช่นกัน เช่น บล็อกของสุทธิชัย หยุ่น⁷ กนก รัตน์วงศ์สกุล⁸ และ เทพชัย หย่อง⁹ เป็นต้น ซึ่งสิ่งนี้ได้แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวของผู้สื่อข่าวอาชีพในการยกระดับความรู้และความสามารถของตนเองในด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อทำ

⁵ เอนทรี (Entry) หมายถึง เรื่อง หรือ กระทำ

⁶ Unique Internet protocol (UIP) คือ จำนวนผู้เยี่ยมชมเว็บไซต์โดยคำนวณจากเลขรหัสประจำตัวของเครื่องคอมพิวเตอร์ที่อยู่ในระบบอินเทอร์เน็ตของผู้เข้าชมเว็บไซต์ที่ไม่ซ้ำกันในช่วงเวลาหนึ่ง

⁷ บรรณาธิการอำนวยการบริษัทเนชั่น มัลติมีเดีย กรุ๊ป เปิดบล็อก <http://www.oknation.net/blog/black>

⁸ ผู้ประกาศข่าวและผู้ดำเนินรายการโทรทัศน์ เปิดบล็อก <http://www.oknation.net/blog/kanokrat>

⁹ บรรณาธิการบริหารเครือเนชั่น เปิดบล็อก <http://www.oknation.net/blog/yong>

หน้าที่เป็นนายประตู่ข่าวสารให้กับสังคม และเพื่อให้สังคมได้เห็นวาทะพาทหน้าของผู้สื่อข่าวอาชีพนั้น จะยังได้รับการยอมรับอยู่ในยุคที่ประชาชนทุกคนก็สามารถเป็นนักข่าวได้เช่นนี้

เนื่องจากแนวคิดวารสารศาสตร์ภาคพลเมืองนั้นให้ความสำคัญกับกระบวนการสื่อสารในชุมชนออนไลน์มากกว่าผลผลิตที่ได้จากการสื่อสาร (Hiler, อ้างถึงใน Bowman และ Willis, อ้างแล้ว: 12-13) ดังนั้นสิ่งที่น่าสนใจจึงอยู่ที่ ความสามารถของสมาชิกโอเคเนชั่นบล็อกในกระบวนการผลิตเนื้อหา นับตั้งแต่ขั้นตอนการคัดเลือก การสร้างสรรค์เนื้อหา มุมมอง รูปแบบและลักษณะของเนื้อหา รวมไปถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศรูปแบบต่างๆ เพื่อเผยแพร่เรื่องราวที่พวกเขาต้องการนำเสนอในรูปแบบของ ในขณะที่ส่วนของระบบแสดงความคิดเห็นต่อท้ายเนื้อหาบล็อกแต่ละบล็อก ก็เป็นพื้นที่สาธารณะที่ได้ทำหน้าที่เป็นเวทีอภิปรายออนไลน์หรือประชาคมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เป็นประชาธิปไตย ซึ่งก่อให้เกิดระบบเครือข่ายสังคม (Social Network) ที่จะทำให้นักเกอร์และผู้อ่านจะได้แสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ได้ศึกษาข้อมูลอย่างรอบด้านและอาจก่อให้เกิดมุมมองใหม่ในประเด็นต่างๆ ที่บล็อกเกอร์เลือกนำเสนอ (Positioning, อ้างแล้ว, สุทธิชัย หยุ่น, 2550)

ผู้วิจัยเห็นว่า การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในการนำเสนอข่าวสารสู่มวลชนและการแสดงความคิดเห็นในมุมมองของพลเมือง ตามแนวคิดวารสารศาสตร์ภาคพลเมืองในโอเคเนชั่นบล็อกนี้ อาจสร้างมิติใหม่ในการสื่อสารที่สังคมไทยอาจไม่เคยพบมาก่อน และอาจเป็นการเสริมพลังในการเข้าถึงสื่อและการใช้สื่อให้กับประชาชนไทยอีกทางหนึ่ง ดังนั้น งานวิจัยนี้ จึงมุ่งศึกษาลักษณะของวารสารศาสตร์ภาคพลเมืองที่ปรากฏบนเว็บไซต์โอเคเนชั่นบล็อก โดยการศึกษาจากพัฒนาการ กระบวนการผลิตเนื้อหา การจัดการเว็บไซต์ รูปแบบและลักษณะการนำเสนอเนื้อหา รวมไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างวารสารศาสตร์ภาคพลเมืองกับสื่อสารสนเทศในเครือข่ายเนชั่น มัลติมีเดีย กรุ๊ป เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาวารสารศาสตร์ภาคพลเมืองผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตในประเทศไทยต่อไป

คำถามนำวิจัย

1. โอเคเนชั่นบล็อก มีพัฒนาการ กระบวนการผลิตและการจัดการอย่างไร
2. โอเคเนชั่นบล็อกมีรูปแบบและลักษณะในการนำเสนอเนื้อหาอย่างไร
3. โอเคเนชั่นบล็อกมีความสัมพันธ์ในเชิงเนื้อหา กับสื่อสารสนเทศของบริษัทเนชั่น มัลติมีเดีย กรุ๊ป อย่างไร
4. โอเคเนชั่นบล็อกสะท้อนความเป็นวารสารศาสตร์ภาคพลเมืองหรือไม่ อย่างไร

นิยามศัพท์

ไอเคเนชั่นบล็อก หมายถึง เว็บไซต์ในเครือบริษัท เนชั่น มัลติมีเดีย กรุ๊ป ที่ให้บริการพื้นที่บล็อกโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ที่ประชาชนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทุกคนสามารถลงทะเบียนเป็นสมาชิกเพื่อสร้างบล็อกของตนเองหรือแสดงความคิดเห็นต่อเนื้อหาประเด็นต่างๆในเว็บไซต์

สมาชิกเว็บไซต์ไอเคเนชั่นบล็อก หรือ บล็อกเกอร์(Blogger) หมายถึง ผู้ที่ลงทะเบียนสมาชิกในไอเคเนชั่นบล็อก โดยสมัครเพื่อเขียนบล็อก ซึ่งในงานวิจัยนี้ จำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. สมาชิกเว็บไซต์นักข่าวเนชั่น หมายถึง สมาชิกเว็บไซต์ซึ่งเป็นผู้สื่อข่าวอาชีพในเครือบริษัทเนชั่น มัลติมีเดีย กรุ๊ป ซึ่งใช้ไอเคเนชั่นบล็อกเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารสู่สาธารณะ
2. สมาชิกเว็บไซต์นักข่าวอาสา หมายถึง สมาชิกเว็บไซต์ที่เป็นประชาชนทั่วไป ซึ่งใช้ไอเคเนชั่นบล็อกถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารสู่สาธารณะ

วารสารศาสตร์ภาคพลเมือง(Citizen Journalism) หมายถึง ลักษณะของวารสารศาสตร์ที่ประชาชนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วไปมีส่วนร่วมในการผลิตเนื้อหา โดยใช้ไอเคเนชั่นบล็อกเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงและถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารหรือความคิดเห็นสู่สาธารณะ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นอิสระ ถูกต้องและเชื่อถือได้

พัฒนาการ หมายถึง การศึกษาถึงความเป็นมาของเว็บไซต์และความเปลี่ยนแปลงด้านวัตถุประสงค์ บุคลากร ภาระงานในเว็บไซต์ เงินทุน การจัดกิจกรรม ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งเว็บไซต์จนถึงปัจจุบัน

กระบวนการผลิต หมายถึง การศึกษาถึงกระบวนการผลิตเนื้อหาเพื่อเผยแพร่บนบล็อกส่วนบุคคลของสมาชิกเว็บไซต์ไอเคเนชั่นบล็อก

การจัดการ หมายถึง การศึกษาถึงการจัดระบบสมาชิก การจัดการพื้นที่บล็อก การจัดการเนื้อหาในหน้าแรกของเว็บไซต์และการกำกับดูแลเนื้อหาของเว็บไซต์ไอเคเนชั่นบล็อก

รูปแบบการนำเสนอเนื้อหา สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาบล็อก หมายถึง ข่าว บทความ บทวิเคราะห์/วิจารณ์ รายงาน/สารคดี บทสัมภาษณ์ รูปภาพ/ภาพประกอบเนื้อหา ไฟล์เสียง ไฟล์วิดีโอและอื่นๆ
2. รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาแบบแสดงความคิดเห็น หมายถึง ข้อความ รูปภาพ และภาพอิโมติคอน (Emoticon)

ลักษณะการนำเสนอเนื้อหา สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ลักษณะการนำเสนอเนื้อหาบล็อก หมายถึง ประเด็นในการนำเสนอ การใช้แหล่งสาร ลักษณะการเล่าเรื่อง รูปแบบการเขียนเรื่องและความสัมพันธ์กับสมาชิกในชุมชนเว็บไซต์
2. ลักษณะการนำเสนอเนื้อหาแบบแสดงความคิดเห็น หมายถึง ลักษณะของการมีส่วนร่วม ซึ่งแบ่งเป็น 1.การทักทาย/สร้างความสัมพันธ์ 2.การแสดงความคิดเห็น 3.การถาม-ตอบและขอข้อมูล 4.การประชาสัมพันธ์ 5.การถกเถียง/โต้แย้ง 6.การใช้เหตุผล 7.การแสดงอารมณ์และ 8.การหาข้อสรุปของเรื่องที่อภิปรายในบล็อกนั้นๆ

สื่อสารสนเทศ หมายถึง สื่อหนังสือพิมพ์และสื่ออินเทอร์เน็ตในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มัลติมีเดีย กรุป

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาลักษณะของวารสารศาสตร์ภาคพลเมืองของเว็บไซต์โอเคเนชั่น (www.oknation.net) โดยเลือกศึกษาบล็อกที่มีลักษณะทางวารสารศาสตร์ (Blog Journalism) เฉพาะพัฒนาการ การผลิต การจัดการเว็บไซต์ ความคิดเห็นของผู้บริหารเว็บไซต์และสมาชิกโอเคเนชั่น บล็อก โดยทำการศึกษาดังแต่เริ่มก่อตั้งเว็บไซต์ในเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2549 - ธันวาคม พ.ศ. 2551 ในส่วนของการศึกษารูปแบบและลักษณะในการนำเสนอเนื้อหา ทำการศึกษาเนื้อหาบล็อกและความคิดเห็นที่เผยแพร่บนเว็บไซต์โอเคเนชั่น ในเดือน มกราคม พ.ศ.2550- ธันวาคม พ.ศ. 2550 เท่านั้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับวารสารศาสตร์ภาคพลเมืองทางอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย
2. ในเชิงวิชาการสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาวารสารศาสตร์ภาคพลเมืองในประเทศไทย
3. องค์การสื่อกระแสหลักในฐานะผู้ผลิตสื่อสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเข้าถึงและแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อเพื่อเพิ่มศักยภาพในการรายงานข่าวขององค์กร